

Asia: VN/9952/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot muutosehdotuksista

Sähköisen asioinnin ja sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuuden edistäminen viranomais- ja tuomioistuintoiminnassa on kannatettavaa. Hallinto-oikeudessa asian vireille pano ja asiointi tulisi järjestää ensi sijaisesti sähköisen asiointipalvelun kautta ja palvelua tulisi edelleen kehittää toimivammaksi. Sähköisen asiointipalvelun käyttö toisi prosessiin sujuvuutta ja vähentäisi tuomioistuimen työtä, kun muulla tavoin hallinto-oikeuteen saapunutta aineistoa ei enää tarvitsisi erikseen skannata hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmään Haipaan. Myös hallinto-oikeuden resurssit voitaisiin kohdentaa entistä paremmin ydintyöhön. Toissijaisena vaihtoehtona viestintäpalvelutilin hyödyntäminen sähköisessä tiedoksiannossa on hyvä lisä keinovalikoimaan edellyttäen kuitenkin, että sen käyttäminen on asiakkaalle selkeää ja riittävän vaivatonta ja sen käytöstä koituu myös tuomioistuimelle enemmän hyötyä kuin lisätyötä. Suuri osa hallinto-oikeuden asiakaskunnasta pystynee käyttämään sähköisiä palveluita, mutta ei kuitenkaan kaikki, joten myös vaihtoehtoinen tapa sähköiselle asioinnille ja tiedoksiannolle tulee säilyttää. Eri asiointikanavien tulisi kuitenkin olla asioinnissa oikeusturvan saamisen lähtökohdista mahdollisimman yhdenmukaisia. Niin ikään asiointiin ei tulisi kuin välttämättömistä syistä luoda erilaisia maksuja tai määräaikoja, koska kaikkia eri variaatioita on haastavaa selkeästi muutoksenhakuohjeissa ja muutoin ohjeistaa ja ne voivat aiheuttaa sekaannusta, joka voi pahimmillaan johtaa jopa oikeuden menetykseen. Moninainen sääntely tuo myös tuomioistuimelle lisätyötä, joka voi olla yhdessä käsiteltävässä asiassa pientä, mutta kertautuessaan tuhansissa asioissa jo varsin työllistävää. Tärkeintä sähköisten asiointikanavien kuten viestinvälityspalvelun käytössä on sen helppokäyttöisyyden varmistaminen asiakasnäkökulmasta sekä sen varmistaminen, että tiedoksiannot varmuudella saadaan sitä kautta toimitettua.

Huomiot tiedoksiantoa koskevista ehdotuksista (18-19 b §:t)

Todisteellisen tiedoksiannon toimittaminen sähköisesti sellaista kanavaa käyttäen, josta voidaan varmistua, että tiedoksi annettava asiakirja on oikean asianosaisen toimesta avattu, on tärkeä tavoite. Samalla se, että asiointi tuomioistuimessa tai viranomaisessa edellyttää asiakkaan vahvaa tunnistautumista on tärkeää, jotta voidaan varmistua siitä, että asioidaan oikean asianosaisen kanssa. Itse asiassa niissäkin tilanteissa, jotka eivät edellytä todisteellista tiedoksiantoa, kuten oikeusprosessin aikana tehdyissä kuulemisissa, olisi hyvinkin tärkeää voida varmistua siitä, että

tuomioistuimen toimittamat asiakirjat ovat varmuudella menneet perille. Tässäkin paras tapa on tuomioistuimen sähköinen asiointipalvelu, josta asia voidaan tarkistaa. Edelleen olisi hyvä vielä selkiyttää, miten 18 §:n säännökset suhteutuvat oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 3 momentin prosessiosoitteen ilmoittamiseen.

Huomiot sähköisen asiakirjan saapumista määräajassa koskevasta ehdotuksesta (11 §)

Sähköisen asioinnin luonne huomioon ottaen se, että asiakirjan katsottaisiin saapuneen määräajassa, mikäli se saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana, on sinänsä luonteva ratkaisu. Samalla tulisi kuitenkin arvioida vielä sitä, onko tuomioistuimessa perusteltua olla erilaisia valitusaikoja pelkästään sillä perusteella, millä tavoin asia pannaan vireille. Virka-ajan ulkopuolella ei myöskään ole saatavissa hallinto-oikeudesta neuvoa valituksen vireille panemista varten. Erilaiset määräajat myös vaativat monipolvista ohjeistusta valitusosoituksissa, mikä aiheuttaa helposti sekaannusta. Koska määräaika joka tapauksessa päättyy jossakin kohdin, onko asiakkaallekaan merkitystä sillä, onko se aika virka-ajan päättyminen vai keskiyö, kunhan määräaika on selkeästi tiedossa. Esimerkiksi prosessin kuluessa asianosaisten kuulemiselle asetetut määräajat eivät ole ehdottomia määräaikoja ja määräajan jälkeenkin toimitettu selvitys otetaan huomioon, jos se on mahdollista. Valituskieltoasetuksen toimitamiseen asetettu ehdoton määräaika voisi olla perusteltua määritellä samalla tavoin riippumatta vireillepanotavasta.

Muut huomiot

-

Huomiot soveltamisalan muuttamista koskevasta ehdotuksesta esitutinnan ja poliisitutinnan osalta

-

Huomiot oikeudenkäymiskaaren (erit. OK 11:3) ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain prosessiosoite- ja tiedoksiantosäätelyä koskevista ehdotuksista

Ehdotettu muutos, jonka mukaan mikäli valittaja on toimittanut valituksen tai myöhemmin asian vireillä ollessa muun asiakirjan hallintotuomioistuimen sähköiseen asiointipalveluun, prosessiosoitteeksi katsotaan kuitenkin ilmoitetun sähköinen asiointipalvelu, on toivottava muutos. Samoin 90 §:ssä ensi sijaiseksi tiedoksiantotavaksi säädettäväksi ehdotettu todisteellinen sähköinen tiedoksianto on perusteltu muutos. Edelleen kuitenkin tiedoksiantotapa on riippuvainen myös HOL 15 §:ssä tarkoitetusta prosessiosoitteesta.

Ehdotuksen mukaan valituksessa tulee ilmoittaa valittajan nimi, henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus sekä postiosoite ja muut yhteystiedot. Henkilötunnuksen ilmoittaminen valituksessa aiheuttaa kuitenkin tuomioistuimelle merkittävästi lisätyötä, kun se joudutaan erikseen peittelemään. Tulisi siten erikseen vielä harkita, miten henkilötunnus voitaisiin ilmoittaa siten, että tätä työllistävää ongelmaa ei synny.

Muut huomiot koskien oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia

-

Huomiot oikeudenkäyntimaksun porrastusta koskevasta ehdotuksesta hallinto- ja erityistuomioistuinten osalta

Oikeudenkäyntimaksu mm. hallinto-oikeudessa on ehdotettu määrättäväksi 30 euroa alemmaksi jos vireillepanija on

toimittanut asiaa koskevat tiedot suoraan tuomioistuimen tietojärjestelmään. Lähtökohtaisesti asioinnin siirtymistä kokonaan asiointipalveluun tulisi kaikin keinoin edistää. Ei kuitenkaan ole varmuutta, onko 30 euroa alemmalla oikeudenkäyntimaksulla riittävää vaikutusta tähän. Sen lisäksi eri suuruisten maksujen käsittely hallinto-oikeudessa aiheuttaa lisätyötä ja mahdollisesti maksun määräytymisessä voi ilmetä tulkinnanvaraisuuksia, jotka lisäävät myös maksusta tehtyjä oikaisuvaatimuksia. Lakimuutoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että alemman oikeudenkäyntimaksun edellytyksenä olisi se, että kaikki asiointi on tapahtunut asiointipalvelussa. Tämänkin toteaminen ratkaisuvaiheessa on yksi työvaihe lisää, koska ei ole niinkään harvinaista, että asiakas voi vaihtaa asiointikanavaa prosessin aikana. Hallinto-oikeus pyytää vielä tarkoin harkitsemaan, onko varsin pienestä maksun alennuksesta siinä määrin etua ohjaamaan asiakkaita asioimaan asiointipalvelussa, että se kattaisi maksun harkintaan liittyvän lisätyön ja maksun määräytymiseen liittyvät mahdolliset tulkinnanvaraisuudet muutoksenhakuineen. Ongelmia syntyy myös sitä kautta, että oikeudenkäyntimaksun määräytyminen on tälläkin hetkellä vaikea ilmaista valitusosoituksissa ja uudenlaisen maksun luominen lisää ongelmaa entisestään.

Esityksessä on arvioitu ehdotettavien muutosten perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, yritysvaikutuksia ja viranomaisvaikutuksia. Onko esityksessä otettu huomioon tältä osin keskeisimmät vaikutukset? Arvioitko muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

-

Muut huomiot

-

Pitkäranta Ann-Mari
Helsingin hallinto-oikeus